

FİİL CÜMLESİ VE FİİL-FÂİL İLİŞKİSİ

Önem: İster mâzî, ister muzâri, ister emir olsun, bir fiil ile başlayan fiil cümlesidir. Bir fiil cümlesinde öğelerin sıralanışı genellikle şöyledir: **Fiil + Fâil + Mefûl**. Bir fiil cümlesinin ilk iki ögesi o fiil hakkında şunlar söylenebilir:

Fâil, cümlede belirtilen eylemi gerçekleştiren, kişi, hayvan veya hayvan nesnedir. Fâil **merfû'** dur ve bir fiil cümlesinde fâil konumunda bulunabilir. Fâil, mükesser çoğul ve cemi müennes salim isimlerin merfûluk aynasıdır. Önceki derste de belirtildiği üzere - damme (ötre) dir:

(Bakanlar geziden döndü.)

جَمَعَ الوُزَرَاءُ مِنَ الرَّحَلَةِ

Bir fiil cümlesinde, fiilden sonra yer alan fâil, ister tekil, ister ikil, ister çoğul olsun baştaki fiil daima tekil olarak gelir :

(Yolcu dinlendi.)

سَافَرَ المُسَافِرُ

(İki yolcu dinlendi.)

سَافَرَ المُسَافِرَانِ

(Yolcular dinlendi.)

سَافَرَ المُسَافِرُونَ

Bir fiil cümlesinde fâil müennes (dişil) bir isim ise, bu fâilin başındaki fiil de mutlaka müennes olmak zorundadır:

Kadın işçi öğle yemeğini yedi.)

تَافَتِ العَامِلَةُ الغَدَاءَ

(Zeynep balkonda oturuyor.)

جَلَسَتْ زَيْنَبُ فِي الشَّرْفَةِ

(Oruçlu kadınlar iftar ettiler.)

فَطَرَتِ الصَّائِمَاتُ

حَمَلُ الطَّلَابِ ذُرُوسَهُمْ.

Öğrenciler derslerini ihmal ettiler.

سَعُرَ الْمُوَاطِنُونَ بِالسَّعَادَةِ.

Vatandaşlar mutluluk duyuyorlar.

نَزَرَهُ الْوَلَدَانِ فِي الْحَدِيقَةِ.

İki çocuk bahçede geziniyor.

نَسَنَ الْأَغْنِيَاءُ إِلَى الْفُقَرَاءِ.

Zenginler, fakirlere iyilikte bulundular.

حَمَّ الْقَوِيُّ الضَّعِيفَ.

Güçlü olan zayıf olana merhamet etti.

نَسِبَ الطَّالِبَانِ الْكَسْلَانِ فِي الصَّفِّ.

İki tembel öğrenci sınıfta kaldılar.

عَلَفَ الْمُنَافِقُونَ وَعُودَهُمْ.

Münafıklar vaatlerinden döndüklerinde.

كَثُرَ الْعَبْدُ الْمُخْلِضُ مِنَ الصَّالِحَاتِ.

İhlaslı kul bol bol salih amel işledi.

كَثِيرًا مَا يَتَّخَذُ السِّيَاسِيُّونَ عَنِ الْأُزْمَةِ.

Politikacılar sık sık krizden söz ediyorlar.

سَتَمَعَ الْقَرْيُوثُونَ إِلَى نَشْرَةِ الْأَخْبَارِ.

Köylüler haber bültenini dinlediler.

تَحَدَّ أَبْنَاءُ الْوَطَنِ ضِدَّ أَعْدَائِهِمْ.

Vatan evlatları, düşmanlarına karşı yek vücut oldular.

رَأَى اللَّيْصَانِ مِنَ السَّجْنِ الْبَارِحَةَ.

Dün gece iki hırsız hapishaneden kaçtı.

- (13) أَقَامَ السُّيَّاحُ فِي تَرْكِيَا شَهْرَيْنِ.
Turistler Türkiye'de iki ay kaldılar.
- (14) طَرَقَ التِّلْمِيذَانِ بَابَ الْمُدِيرِ.
İki öğrenci müdürün kapısını çaldı.
- (15) يُنْفِقُ الْأَثْرِيَاءُ أَمْوَالَهُمْ فِي الْخَيْرِ.
Zenginler paralarını hayır için harcıyorlar.
- (16) يَتَكَوَّنُ مَنْزِلُنَا مِنْ طَائِفَتَيْنِ.
Evimiz iki kattan oluşmakta.
- (17) أَعْطَى الْوَالِدَانِ أَوْلَادَهُمَا الْهَدَايَا.
Anne-baba çocuklarına hediyeler verdi.
- (18) تَمَكَّنَ الْجُنُودُ مِنْ إِسْقَاطِ طَائِرَةٍ.
Askerler bir uçak düşürebildiler.
- (19) مَضَى أَسْبُوعَانِ عَلَيَّ وَفَاةَ الْمَوْلَيْفِ.
Yazarın vefatının üzerinden iki hafta geçti.
- (20) مَكَثَ الْمُوظَّفَانِ فِي الْمَكْتَبَةِ بَعْدَ الْخَامِسَةِ.
İki memur saat beşten sonra kütüphanede kaldı.
- (21) يُنَاقِشُ الْمُهَنْدِسُونَ الْمُدِيرَ فِي الْمَشْرُوعِ.
Mühendisler müdürle proje üzerinde tartışıyorlar.
- (22) أَغْلَرَ الْأَسَاتِذَةُ نَتَائِجَ الْإِمْتِحَانَاتِ.
Öğretmenler sınav sonuçlarını açıkladılar.
- (23) انْتَقَلَ جَارُنَا إِلَى دَارٍ جَدِيدَةٍ.
Komşumuz yeni bir eve taşındı.

MÜENNES FÂİL İLE İLGİLİ ÖRNEK FİİL CÜMLELERİ

- (1) دَخَلَتِ الْفَتَايَاتُ فِي امْتِحَانِ الْجَامِعَةِ.
Genç kızlar üniversite sınavına girdiler.
- (2) تَسَجَّلَ الْأُمُّ طِفْلَهَا فِي مَدْرَسَةِ الْأَطْفَالِ.
Anne, çocuğunu ana sınıfına kayıt yaptırıyor.
- (3) غَادَرَتِ الْبَوَاجِرُ الْمِينَاءَ قَبْلَ سَاعَةٍ.
Vapurlar limandan bir saat önce ayrıldı.